

*Орлов С. Ф.,**кандидат філософських наук, доцент,
професор кафедри філософії та політології
Львівського державного університету внутрішніх справ*

ВПЛИВ НЕОБХІДНОЇ ІНФОРМАЦІЇ НА ФОРМУВАННЯ СВІТОГЛЯДУ ЮРИСТА

Анотація. У статті у межах філософсько-правового дослідження проводиться аналіз впливу необхідної інформації на формування світогляду юриста. З'ясовується, що в сьогоденних умовах на юриста виливаються потоки соціально-правової інформації, які ставлять його в рамки значущості володіння сучасними інформаційними технологіями, зокрема такими, як довідкові правові системи, програмні засоби захисту інформації, мережа Інтернет тощо. У ході вивчення впливу інформації на особистість, суспільство, державу, право – встановлюється, що саме реалізація права громадян на доступ до інформації забезпечує не тільки формальну, а й реальну участь громадян у житті держави.

Ключові слова: інформація, юрист, громадянське суспільство, правова держава, філософія права.

Постановка проблеми. У сьогоденних умовах розвитку інформаційного суспільства, інформацію найдоцільніше трактувати крізь призму категорії «зміст зовнішнього світу», беручи до уваги її пов'язаність безпосередньо з людиною, мисленням і процесом пристосування людини до зовнішнього світу. Більше того сформоване інформаційне суспільство об'єднує навколо себе осіб із різних держав оминаючи географічно-політичні, соціокультурні та релігійні кордони. Фактично проінформований громадянин, під впливом необхідної інформації, формується не лише як особистість, а й, водночас, формує свою правосвідомість. Важливість використання, для прикладу, електронної форми інформації продиктована реалізацією досягнень інформаційного розвитку в практичній діяльності, суспільстві та державі. Зважаючи на усю серйозність впливу інформації на формування особистості, доцільно досліджувати її ймовірний і доцільний вплив, власне на формування як правосвідомості, так і на особистість юриста. У цьому контексті актуалізується володіння інформацією юристом та його вміння використовувати на практиці правову інформатику, що, безумовно, дозволить йому значно підвищити особистий професійний рівень.

Мета статті полягає в спробі дослідити характерні риси впливу необхідної інформації на формування світогляду юриста.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. До вивчення проблеми впливу інформації на особистість, суспільство та державу, тією чи іншою мірою, причетні багато учених, серед яких потрібно назвати, зокрема, таких: Г.П. Абрамкін, Г.Л. Аков, В.М. Брижко, О.А. Баранов, О.А. Гаврилов, В.Д. Слькін, Н.Б. Сльчанінова, С.А. Комаров, А.М. Новицький, Я.П. Павлович-Сенета, С.Г. Чубукова та ін. Разом з тим, на нашу думку, прогалиною в цій сфері досліджень є недостатній аналіз саме філософсько-правового виміру впливу інформації на формування світогляду юриста.

Виклад основних положень. Сьогодні можна простежити зміщення акценту дослідження у бік значення інформації в жит-

ті особистості, суспільства, держави. Інформація поступово перетворюється на: потужний «управлінський» ресурс; товар, який продається та купується; зброю, яка спричиняє інформаційні війни. Більше того, нині найактивніше розвивається й впроваджується в життя людини транскордонна інформаційна мережа – Інтернет. Слід відзначити, що обчислювальна техніка здатна нині вирішувати найрізноманітніші проблеми й завдання, пов'язані зі збором, обробкою й використанням будь-якої інформації. Тим не менше, задоволення інформаційних потреб суспільства та людини далеко не завжди залежало від прогресу названих засобів.

Окрім того, досягнення інформатики, у сьогоденних умовах розвитку суспільства та держави, відображене практично у всіх сферах людської діяльності. У кожній галузі наукового знання інформатика спрямовується в прикладний напрям, базований на використанні особливостей інформаційних процесів та властивостей конкретних видів інформації, що циркулюють у тій чи іншій галузі. Зрештою, це призвело до формування прикладної інформатики, зокрема економічної, соціальної, правової тощо. Вплив інформації на правозастосовну діяльність базується, передусім на забезпечення правовою інформацією чи інформативно-правовими ресурсами практично всіх учасників правовідносин, які користуються у своїй практичній діяльності законами та правовими нормами. Для прикладу як зазначають окремі дослідники, інформатизація правоохоронної діяльності в якості первинної задачі містить автоматизацію інформаційних процесів в усіх правоохоронних органах. Тобто, на їх думку, інформатизація юридичної освіти та правового виховання спрямована на утворення локальних систем. Це, своєю чергою, забезпечить власне правове забезпечення процесів інформатизації, що відображає сукупність нормативних актів, заснованих на різних рівнях влади та управління, що регулюють комплекс суспільних відносин, пов'язаних із створенням і використанням необхідної інформації й перспективних інформаційних технологій [1, с. 137-139].

Разом з тим, особливість інформаційної роботи в конкретних видах діяльності нашою хує на доцільність використання спеціфіки досліджуваної інформації та інформаційних процесів, а, тому, на розвиток загальної теорії із використанням цих особливостей. У цьому контексті, як зауважують С.Г. Чубукова, В.Д. Слькін, правова інформатика, це, по-перше – один із напрямів інформатики, а по-друге – наука, що досліджує інформаційний вимір права та правової системи суспільства. З цієї точки зору правову інформатику доцільно трактувати й як прикладну юридичну науку [1, с. 12]. На думку дослідників існують щонайменше два важливих напрямів зв'язку загальної інформатики з юридичною наукою.

Перший напрям пов'язаний із дослідженням правової системи суспільства, його підсистем, соціально-правової інформації тощо як специфічних інформаційних правових утворень. Будь-яка правова система – система правових норм, система юридичних органів, а, правові механізми, з точки зору процесів

пошуку, збору, передачі, систематизації, сприйняття та обробки інформації, є інформаційними системами. Закони функціонування цих систем підкоряються законам інформатики й можуть бути досліджені за допомогою методів, розроблених даною наукою. Тому метою, у даному випадку, є вдосконалення усієї правової системи на основі створення ефективної системи інформаційного забезпечення юридичної діяльності.

Другий напрям має бути обов'язково пов'язаним з урахуванням правових особливостей, досліджуваних об'єктів, явищ і процесів. З одного боку, це визначається тим, що право й права система набувають важливого значення у формуванні та розвитку єдиного інформаційного простору держави й виступають в якості необхідних компонентів інформаційних технологій та забезпечення інформаційних систем. З іншого боку, особливості соціально-правової інформації (у першу чергу, нормативної), особливості протікання багатьох інформаційних процесів в юридичних утвореннях, пов'язані з регулятивною функцією права. Особливості функціонування правових інформаційних систем повинні неодмінно враховуватися при конструюванні методів дослідження правової інформатики. Таким чином, дослідження в правовій інформатиці повинні враховувати як інформаційні, так і правові виміри досліджуваних об'єктів, явищ і процесів [1, с. 82-84].

Особливість юридичної діяльності полягає в різноманітні завдань, вирішення яких забезпечується використанням наукового апарату традиційних юридичних наук, основа якого полягає в законах діалектики пізнання й формально-логічних методах дослідження, характерних для юридичної науки. Як показує практика, у структурі юридичної діяльності приховано такі завдання, для вирішення яких необхідно залучати засоби й методи наук, що дозволяють аналізувати кількісні, структурні та функціональні особливості об'єкту пізнання. Саме тому, як зазначає Г.П. Абрамкін, правова інформатика набуває рис загальної теорії розв'язання правових задач з використанням математико-кібернетичних методів і виконує функції, подібні до функцій загальної теорії держави й права щодо конкретних юридичних наук, що дає підставу (за ознакою походження й завдань) трактувати її як юридичну науку [2].

Узагальнюючи, можемо відзначити, що розвиток правової інформатизації покликаний, перш за все, підвищити оперативність правового регулювання різних сфер суспільного життя, створити організаційні та технічні передумови для забезпечення вільного й оперативного доступу до існуючих інформаційно-правових ресурсів. Тому й однією з цілей правової інформатизації є забезпечення права громадян на отримання інформації (першою чергою – правової інформації), яка містить встановлені державою норми, що регулюють відносини, що складаються між громадянами, іншими особами, у тому числі відносини з державою. Поширення правової інформації є, як однією з умов успішного функціонування правової системи, так і гарантом дотримання правових норм суспільством. Сучасні довідково-правові системи забезпечують швидкий доступ до нормативно-довідкової інформації й надають можливість оперативної роботи з такою інформацією.

Тим більше, що право громадян на інформацію є одним з найважливіших прав людини й громадянина. Реалізація права на інформацію, забезпечення вільного доступу до неї має суспільне значення, інформаційна відкритість державних органів є найважливішими умовами функціонування правової держави. Окрім того, саме реалізація права громадян на доступ до інформації забезпечує не тільки формальну, а й реальну участь громадян у житті держави. Право на доступ до інформації має особливу значущість, оскільки воно виступає сполучним

структурним елементом усієї системи основних прав і свобод. Тільки за умов його дотримання можна говорити про фактичну реалізацію політичних, соціальних, економічних і культурних прав і свобод.

Для юриста наскільки ширшою є база власних знань і навичок, настільки більшою є вірогідність вирішення численної кількості задач-ситуацій без використання системи пошуку. Якість прийнятих рішень залежить від якості освіти та постійного професійного самовдосконалення, хоча, безперечно, якщо рішення наявної проблеми не є очевидним, якість рішення залежить від методики пошуку інформації й, передовсім, якості її джерел. Урешті-решт, розвиток нових інформаційних технологій дозволяє постійно вдосконалювати електронний доступ до юридичних ресурсів за допомогою створення сайтів юридичного спрямування, порталів, цифрових систем, що дозволяють оперативно відшукати інформацію про нормотворчу діяльність державних органів, а також тексти необхідних нормативних правових актів тощо.

Для прикладу, необхідна інформація, що використовується в правоохоронній діяльності, містить знання про стан злочинності та суспільного порядку на підзвітній території, про підзвітні органи та підрозділи, можливості та кадровий потенціал і т. д. [4, с. 48-52]. У чергових частинах, ведучи мову про оперативних працівників, дільничних, слідчих тощо, працівників експертно-криміналістичних підрозділів, у журналах чи на інших носіях накопичується необхідна інформація оперативно-розшукового характеру, що містить: відомості про правопорушників і злочинців, про події й факти кримінального змісту, правопорушення, і, всяку іншу інформацію, що містить необхідний теоретично-практичний зміст [1, с. 184].

Відтак констатується, що відповідні служби та підрозділи правоохоронних органів володіють інформацією про наявні засоби, та результати діяльності. Всі такого роду відомості використовуються під час організації належної роботи всіх підрозділів щодо прийняття високого рівня рішень по усуненню правопорушень, ефективності правоохоронної системи та знешкодженню злочинності загалом.

Більше того, деякі властивості правової інформації виступають як об'єкт правового регулювання. Як слушно з цього приводу зазначають С.А. Комаров і А.В. Малько, правовий режим інформації – це нормативно встановлені правила, що визначають ступінь відкритості, порядок документування, доступу, зберігання, розповсюдження й захисту інформації, організації сумісності окремих видів інформації [3, с. 248]. У цьому контексті слід підкреслити, що завдяки розвитку інформаційних технологій з'являються усе нові способи впливу на правосвідомість і формування юриста. Фактично, інформаційні технології розширюють доступ до найрізноманітнішої інформації, а, отже, певним чином представлена інформація може відображати у свідомості як позитивні, так і негативні емоції, зацікавлювати сформувати тверде переконання, а то й привести навіть до непередбачуваних реакцій та ін. У принципі, в інформаційному суспільстві, коли світові інформаційні ресурси тією чи іншою мірою пов'язані з правом і правовою реальністю, стають надбанням усього суспільства, то носії усіх рівнів правосвідомості відчують на собі певний вплив інформаційних технологій і, що вагомо, цей вплив істотно відрізняється у випадках із різними рівнями.

Бурхливий розвиток комп'ютерної техніки та інформаційних технологій спричинив поштовх до розвитку суспільства, побудованого на використанні інформації та знань у контексті створення потужного та впливового інформаційного суспільства. У цьому контексті дотичне міркування, що створення, перетво-

рення й використання інформації, особливо в умовах сучасних систем зв'язку та телекомунікацій, вимагає акцентування уваги на проблемах інформаційної безпеки (в інформаційній сфері) [5, с. 86-89]. Окрім того, сьогодні відбуваються якісні зміни у відносинах суспільства й держави, людини й державних структур, які сприяють формуванню та розвитку інформаційного суспільства. Переоцінка прав і обов'язків органів влади й громадян в інформаційній сфері, зростання значущості прав громадян на доступ до інформації призвели до того, що в багатьох країнах вже прийняті необхідні нормативно-правові акти, що забезпечують вільний доступ до офіційних документів та інформації, створюваної державними органами у всіх сферах і на всіх рівнях.

Висновки. Підсумовуючи хочемо відзначити, що в межах впливу необхідної інформації зокрема, сучасних інформаційних технологій загалом, розвиток суспільства диктує наявність необхідних умов для прояву не лише суспільної активності громадян, а, що важливіше, прояву правосвідомості, правової культури та правового світогляду. Поряд з тим підкреслюється значущість безпосередньої участі громадян, а що більше представників юридичного фаху та правової діяльності, у державотворчих і правотворчих процесах щодо формування громадянського суспільства та демократичної й правової держави. Нині, принаймні, органи державної влади на усіх рівнях, як і, зрештою, органи місцевого самоврядування, розробляють власні Інтернет-сторінки з відображенням необхідної інформації, у тому числі й правової, що сприяє формуванню в населення довіри до політико-правової системи в державі загалом. Тому для грамотного та повного правового регулювання потрібне чітке розуміння змісту інформаційних об'єктів, їх особливостей та принципів функціонування. Для юриста, з цієї точки зору, правова інформація є джерелом знань, необхідних для вирішення професійних завдань. Окрім того, використання необхідної інформації в, скажімо, удосконаленні юридичних дисциплін спричинить підвищення якості юридичної освіти, а, відтак, підвищить рівень правосвідомості, правової культури та правового світогляду в осіб, приналежних до юридичного фаху. Тому рівень правового світогляду юриста повинен, у цьому контексті, розвиватися в двох напрямках. По-перше, слід удосконалювати знання правових норм і приписів, як і вміння їх імплементувати в професійну та суспільну діяльність, підтверджуючи особисту переконаність у дієвості правових установок. По-друге, посилювати значимість роботи з новітніми інформаційними технологіями, застосовуючи, звісно, безумовну юридичну регламентацію.

Література:

1. Чубукова С.Г. Основы правовой информатики (юридические и математические вопросы информатики): [учебное пособие] / С.Г. Чубукова, В.Д. Элькин. – М.: КОНТРАКТ, 2007. – 287 с.
2. Абрамкин Г.П. Роль правовой информатики в подготовке специалистов юридического профиля: [Электронный ресурс] / Г.П. Абрамкин. – Режим доступа: <http://aeli.altai.ru/nauka/sbornik>.

3. Комаров С.А. Теория государства и права: [учебно-методическое пособие] / С.А. Комаров, А.В. Малько. – М.: Норма-М, 2002. – 448 с.
4. Гаврилов О.А. Курс правовой информатики: [учебник] / О.А. Гаврилов. – М.: НОРМА, 2000. – 432 с.
5. Акопов Г.Л. Правовая информатика / Г.Л. Акопов. – М.: Дашков и Ко, 2010. – 336 с.
6. Ельчанинова Н.Б. Учебно-методическое пособие по курсам «Логика», «Правовая информатика», «Информационное право» / Н.Б. Ельчанинова. – Таганрог: Изд-во Технологического института ЮФУ, 2008. – 130 с.
7. Новиков Д.Б. Введение в правовую информатику: [учебник] / Д.Б. Новиков, В.Л. Камынин. – М.: Вычислительная математика и информатика, 1999. – 315 с.
8. Казиев В.М. Основы правовой информатики и информатизации правовых систем / В.М. Казиев, Б.В. Казиева, К.В. Казиева. – М.: Инфра-М, 2011. – 288 с.
9. Элькин В.Д. Правовая информатика. Теория и практика / В.Д. Элькин. – М.: Юрайт, 2012. – 334 с.

Орлов С. Ф. Влияние необходимой информации на формирование мировоззрения юриста

Аннотация. В статье в пределах философско-правового исследования проводится анализ влияния необходимой информации на формирование мировоззрения юриста. Выясняется, что в современных условиях на юриста влияют потоки социально-правовой информации, которые ставят его в рамки значимости владения современными информационными технологиями, в частности такими, как справочные правовые системы, программные средства защиты информации, сеть Интернет и тому подобное. В ходе изучения влияния информации на личность, общество, государство, право – устанавливается, что именно реализация права граждан на доступ к информации обеспечивает не только формальное, но и реальное участие граждан в жизни государства.

Ключевые слова: информация, юрист, гражданское общество, правовое государство, философия права.

Orlov S. Influence of the necessary information on the formation of a lawyer outlook

Summary. In this article, within the philosophical and legal research, analyzes the impact of the necessary information on the formation of a lawyer outlook. It turns out that in today's environment to be a lawyer poured streams of social and legal information that put him in the framework of the importance of knowledge of modern information technology, in particular such as help legal system, software data protection, the Internet and the like. In examining the impact of information on the individual, society, state, law – it is established that it is the right of citizens to access information not only provides a formal, but real participation of citizens in public life.

Key words: information, lawyer, civil society, rule of law, philosophy of law.